

JAK ROBIĆ KLIMAT W BIBLIOTECE?

Działamy dla klimatu

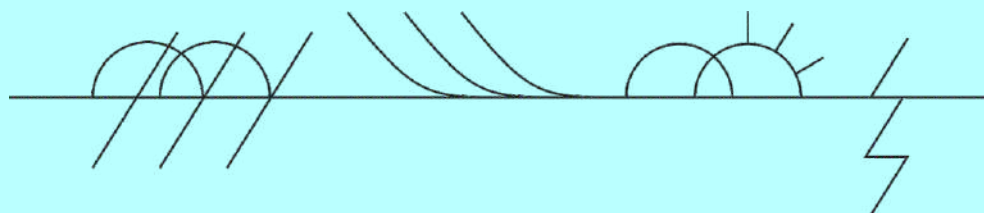
Prosty i praktyczny przewodnik
dla bibliotekarek i bibliotekarzy

2024

An aerial photograph of a lush green forest with a winding path leading to a small lake. The text is centered over the image.

BIBLIOTEKI
dla klimatu

PRZEDMOWA

Droga Bibliotekarko, drogi Bibliotekarzu,

Wierzmy, że ten przewodnik nie będzie kolejnym poradnikiem, który odłożysz w kącie albo będziesz uczyć się z niego na pamięć.

Nie dostarczy Ci on gotowych rozwiązań, ale ma na celu inspirować Cię, zachęcać do refleksji i odkrywania nowych obszarów działania na rzecz klimatu, które wcześniej nie były Ci znane.

Nasze spostrzeżenia podzieliliśmy na dwie części. W pierwszej z nich pochyliśmy się nad tym, jakie czynniki zewnętrzne warto wziąć pod uwagę, jeśli jako osoba pracująca w bibliotece chcesz przyczynić się do ochrony naszego klimatu. Wśród nich wyróżniliśmy takie obszary jak: budynek biblioteki, jej otoczenie, czy wzory konsumpcyjne. W drugiej części zajęliśmy się tym, na co każdy z nas ma wpływ: postawami, wiedzą, zachowaniami, nawykami.

Chcemy pokazać Ci, że każda biblioteka, niezależnie od swojej wielkości, organizacji pracy i relacji z lokalną społecznością, może bardziej zaangażować się w działania proklimatyczne, jeśli tylko zechcą tego jej pracowniczki i pracownicy. Mamy nadzieję, że lektura podręcznika Ci w tym pomoże!

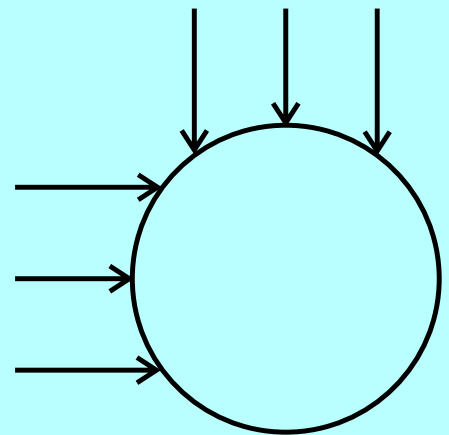
Zespół FRŚI

PRZEDMIOWA	1
Spis treści	2
CZĘŚĆ I	3
<i>Czynniki zewnętrzne* wpływające na klimat</i>	
Obszar 1: Budynek lub pomieszczenie biblioteki a klimat	4
Obszar 2: Otoczenie biblioteki a klimat	6
Obszar 3: Wpływ transportu na klimat	7
CZĘŚĆ II	9
<i>Czynniki wewnętrzne* wpływające na klimat</i>	
Obszar 1: Wzory konsumpcji a klimat	10
Obszar 2: Edukacja a klimat	13
Obszar 3: Wiedza a klimat	15
Obszar 4: Postawy a klimat	17
Obszar 5: Zachowania i nawyki a klimat	18
ZAKOŃCZENIE	20

CZĘŚĆ I

Czynniki zewnętrzne wpływające na klimat*

- * Przez czynniki zewnętrzne rozumiemy te, na które Ty nie do końca masz wpływ i nie zawsze zależą od Ciebie.

Obszar 1: Budynek lub pomieszczenie biblioteki a klimat

To, jak użytkowany jest budynek, ma istotne znaczenie nie tylko dla wygody i funkcjonalności, ale także dla jakości powietrza, którym oddychamy, a w dalszej perspektywie dla jego wpływu na klimat. Jako najważniejszy aspekt należy wskazać pozyskiwanie energii na cele ogrzewania i chłodzenia oraz użytkowanie energii w myśl zasady, że najlepsza energia to ta zaoszczędzona.

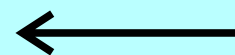
Jeśli chcemy komfortu termicznego podczas użytkowania danego pomieszczenia, powinniśmy pamiętać o tym, że można na to wpływać mądrą modernizacją energetyczną, odpowiednio zaplanowaną, dostosowaną do potrzeb budynku, a dodatkowo wykorzystać również kompatybilne technologie. Nie zawsze wystarczy samo ocieplenie styropianem, aby rozwiązać problem. Trzeba dobrać technologie i rozwiązania projektowe tak, aby się uzupełniały i wydobywały najlepsze parametry cieplne budynku.

Biorąc powyższe pod uwagę, spróbuj pogłębić swoją wiedzę na temat stanu energetycznego budynku biblioteki, w której pracujesz. Zrób to dla komfortu swojej pracy, ale pamiętaj również, że źródło energii i sposób jej użytkowania oddziałują pośrednio i bezpośrednio na środowisko i klimat.

Nie masz bezpośredniego wpływu na stan techniczny budynku czy wykorzystanie infrastruktury, ale możesz dowiedzieć się, jakie inwestycje mają miejsce w gminie czy dzielnicy oraz zainteresować się programami, które pozwalają dostosować infrastrukturę do wymogów współczesnych budynków użyteczności publicznej. To, jaki jest budynek biblioteki (czy też jak funkcjonuje jako pomieszczenie) pod kątem rozwiązań z zakresu energii czy wentylacji, ma znaczący wpływ na klimat i osiągnięcie neutralności klimatycznej.

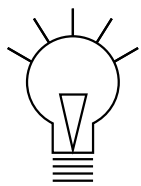
GARŚĆ DANYCH:

- W Polsce budynki emitują prawie **40%** CO₂ do atmosfery.
- Ponad **1/3** Polek i Polaków nie dogrzewało odpowiednio mieszkania lub domu ze względu na wyższe ceny energii¹.

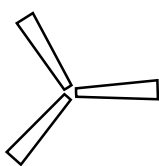

¹ Badanie *Polska po ziemi*, More in Common, 2023

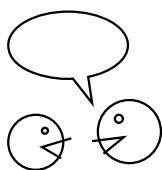
Jakie działania możesz podjąć pracując w bibliotece?

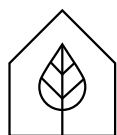
Dowiedz się, jak użytkować budynek lub pomieszczenie biblioteki, by robić to w sposób maksymalnie oszczędzający energię elektryczną i ciepłą. Zacznij od stosowania sprzętów energooszczędnych (od tych najprostszych jak żarówki), wyłączenia elektroniki, regulacji kaloryferów czy dopasowania ustawienia urządzeń, takich jak klimatyzator. Następnie przejdź do bardziej zaawansowanych rozwiązań, tzw. rozwiązań inteligentnych. Informacje „techniczne” możesz zdobyć od innych pracowniczek i pracowników lub możesz sam/sama sprawdzić stan okien czy ocieplenia.

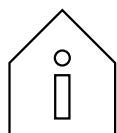
Zorientuj się, w jaki sposób do budynku biblioteki dostarczana jest energia ciepła. Czy jest w niej udział odnawialnych źródeł energii? Zobacz, czy w okolicy jest dużo rozwiązań opartych na odnawialnych źródłach energii, a jeśli nie, to zastanów się dlaczego.

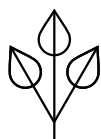
Zwróć uwagę na to, co o swoim komforcie cieplnym mówią osoby odwiedzające bibliotekę. Jakie problemy najczęściej wymieniają? Gdzie mieszkają? Taka wiedza pozwoli bibliotece włączyć się w akcje informacyjno-edukacyjne na temat wpływu budynku na klimat i akcje pomocowe dla osób doświadczających ubóstwa energetycznego.

Nawiąż kontakt z doradcą klimatycznym w gminie lub eko-doradcą, który posiada informacje, m.in. na temat ścieżki dotacji na wymianę źródła ciepła i modernizacji energetycznej budynku oraz realizowania jej etapów we właściwej kolejności. Doradca podpowie też, na co zwracać uwagę w przypadku konkretnych typów budynków.

Czy biblioteka może być centrum informacyjnym o stanie powietrza? Oczywiście! Możesz wywieszać informacje o stanie powietrza w danym dniu w okolicy (najbliższy punkt pomiarowy) oraz o istotnych inwestycjach i inicjatywach o charakterze ekologicznym na tablicy informacyjnej.

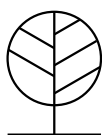

Masz wpływ na wiele spraw. Przynieś więc do biblioteki roślinę oczyszczającą powietrze i podlej ją wodą z kranu, zamiast wybierać wodę z plastikowego baniaka. Zorientuj się, czy biblioteka ma możliwość korzystania z deszczówki.

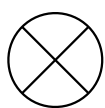
Obszar 2: Otoczenie biblioteki a klimat

Świadome korzystanie z możliwości, jakie daje otoczenie biblioteki i wykorzystywanie tych walorów w swojej pracy, to kierunek umożliwiający zacieśnianie relacji z odwiedzającymi bibliotekę, wspieranie ochrony klimatu oraz wywieranie wpływu na budowanie świadomości klimatycznej mieszkańców i mieszkanki miejscowości, w której działa biblioteka.

Jakie działania możesz podjąć pracując w bibliotece?

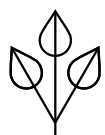

Rozejrzyj się wokół! Możliwe, że w okolicy biblioteki jest zielony teren, który można zagospodarować z myślą o zajęciach edukacyjnych związanych z ekologią, o integracji społeczności lokalnej, a także o rekreacji i wypoczynku.

Aktywnie sprzeciwiaj się „betonozi” i zachęcaj lokalnych decydentów do inwestowania w zieloną i błękitną infrastrukturę! Biblioteka może stać się miejscem, skupiającym ludzi wokół takich tematów jak lokalna bioróżnorodność i otoczenie.

Betonoza to tendencja do zastępowania naturalnej roślinności, drzew, trawników, czy innych zielonych przestrzeni betonowymi powierzchniami, kostką brukową lub asfaltem. Betonoza może prowadzić do wielu negatywnych skutków, takich jak wzrost temperatury w miastach (efekt miejskiej wyspy ciepła), zmniejszenie bioróżnorodności, problemy z odprowadzaniem wody deszczowej, a także pogorszenie jakości życia mieszkańców.

Im większa różnorodność roślin i zgodność z lokalnym ekosystemem, tym lepiej. Być może warto w zielonej scenerii przeprowadzić spacer badawczy lub zainicjować w gminie stworzenie takiej strefy lub „rozbetonować istniejącą”.

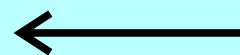
Obszar 3: Wpływ transportu na klimat

Wybór sposobu przemieszczania się to jedna z ważniejszych kwestii wpływających na jakość powietrza, ale także na klimat. Bez dostępności bardziej „zielonych” form transportu nie osiągniemy spektakularnych efektów w dążeniu do neutralności klimatycznej.

Zorganizowanie w otoczeniu biblioteki przyjaznej infrastruktury rowerowej to podstawa do zmiany nawyków. Takie rozwiązania umożliwiają częstsze korzystanie z nieemisyjnych źródeł transportu jak rower czy hulajnoga.

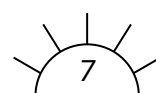
GARŚĆ DANYCH:

- **Transport** ogółem generuje około **1/5 emisji** CO₂ do atmosfery w Unii Europejskiej. Samochody w Polsce przyczyniają się do zanieczyszczenia 30% atmosfery, a w miastach ten procent wzrasta ponad dwukrotnie².
- **Wykluczenie transportowe** to zjawisko, które odnosi się do ograniczonego lub utrudnionego dostępu do usług transportu publicznego. Szacunki ekspertów mówią, że **wykluczenie transportowe dotyka ok. 40 % polskiego społeczeństwa**³. Walka z tym zjawiskiem poprzez dopasowanie oferty transportu zbiorowego do potrzeb lokalnej społeczności ma wiele zalet. Z jednej strony to sposób na zmniejszenie emisji z transportu samochodowego, ponieważ ogranicza konieczność posiadania auta lub kilku aut w jednym gospodarstwie domowym. Z drugiej strony przyczynia się do poprawy jakości życia, zapewniając lepszy dostęp do podstawowych usług, takich jak opieka zdrowotna, edukacja czy kultura.

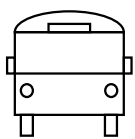

² <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20190313ST031218/emisje-co2-z-samochodow-fakty-i-liczby-infografiki>, 1.06.2024

³ <https://efrwp.pl/raporty-i-analizy/montoring-rozwoju-obszarow-wiejskich/etap-iv-2023/>, 1.06.2024

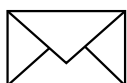
Jakie działania możesz podjąć pracując w bibliotece?

Rozmawiaj ze społecznością lokalną o jej potrzebach. Dowiedz się, jaki jest poziom wykluczenia transportowego, a także zadowolenia z infrastruktury rowerowej wśród użytkowników i użytkowników Twojej biblioteki.

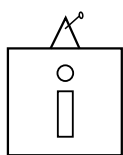
Przygotuj zapytania i petycje do gminy w imieniu społeczności lokalnej, dotyczące tworzenia ścieżek rowerowych, stawiania stojaków na rowery albo zagęszczenia połączeń komunikacji zbiorowej lub przywrócenia zlikwidowanych.

Nawiąż kontakt z organizacjami, które działają lokalnie lub krajowo w obszarze promowania zielonego transportu, ale także z organizacjami wspierającymi aktywność obywateli albo działającymi na rzecz aktywizacji konkretnych grup, na przykład młodzieży. Spotkania z przedstawicielami i przedstawicielkami takich organizacji mogą odbyć się w Twojej bibliotece. Może w wyniku takiego spotkania, mieszkańcy i mieszkańcy miejscowości wezmą sprawy w swoje ręce i zawalczą o lepsze rozwiązania komunikacyjne?

Sieciuj różne organizacje lub organizuj wspólne działania, aby te potrzeby spełnić w mądry sposób, czyli zgodnie z wizją społeczną. Jednocześnie dążcie do tego, aby wspólnie rozwiązać problem.

Bierz udział w konsultacjach społecznych dotyczących zmian zagospodarowania przestrzeni i informuj o takich konsultacjach czytelniczki i czytelników Twojej biblioteki. Dobrym rozwiązaniem jest wywieszanie takich informacji na tablicy ogłoszeń.

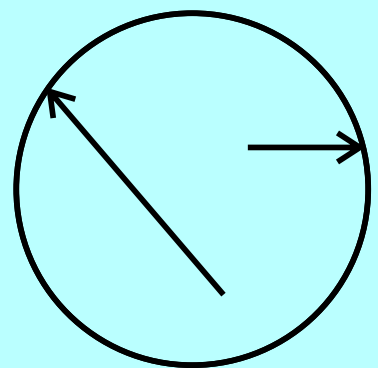

Daj przykład innym samodzielnie korzystając z transportu publicznego lub roweru.

CZĘŚĆ II

Czynniki wewnętrzne wpływające na klimat*

- * Przez czynniki wewnętrzne rozumiemy te, które zależą przede wszystkim od Ciebie, takie jak wiedza, zachowanie, postawy i umiejętności.

Obszar 1: Wzory konsumpcji a klimat

Analiza naszego podejścia do dóbr i usług, a także ogólnie do stylu życia, może pomóc w wyborze ścieżki bardziej przyjaznej dla środowiska i klimatu. Kluczowa jest tu zmiana myślenia, by rozwój nie był postrzegany jedynie jako wzrost zysku i gromadzenie zasobów, ale raczej jako model gospodarki, który minimalizuje wpływ na środowisko. Przykładem może być gospodarka o obiegu zamkniętym (GOZ), która koncentruje się na ponownym wykorzystaniu surowców i zminimalizowaniu niszczenia zasobów naturalnych.

Gospodarka o obiegu zamkniętym to model produkcji i konsumpcji, który polega na dzieleniu się, pożyczaniu, ponownym użyciu, naprawie, odnawianiu i recyklingu istniejących materiałów i produktów tak długo, jak to możliwe. W ten sposób wydłuża się cykl życia produktów.

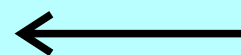

Nie trzeba jednak zaczynać od dużych zmian. Biblioteki mogą wspierać prośrodowiskowe i proklimatyczne działania, promując ideę drugiego obiegu wśród swoich odwiedzających. Wprowadzenie inicjatyw takich jak wymiana ubrań czy kwiatodzielenia, pozwala na ewolucję w kierunku bardziej ekologicznego stylu życia, który jest przystępny dla wszystkich.

Ponowne używanie przedmiotów, unikanie marnotrawstwa i dieta z mniejszą ilością mięsa to przykłady nawyków konsumpcyjnych, które korzystnie wpływają na klimat. Ważne jest także skrócenie drogi, jaką żywność musi przebyć, zanim trafi na nasze talerze. To tzw. skrócony łańcuch dostaw.

GARŚĆ DANYCH:

- Nawet **jedna czwarta produkowanych przez ludzi emisji gazów cieplarnianych związana jest z produkcją żywności**⁴, a pozyskiwanie mięsa i innych produktów odzwierzęcych to dwa razy większa emisja niż uprawa żywności roślinnej.

⁴ <https://ourworldindata.org/environmental-impacts-of-food>, 2.06.2024

- Zgodnie z raportem „Food and Climate Change a Forgotten Link”⁵ przygotowanym przez organizację Grain, szacuje się, że **przewożenie żywności odpowiada za około 25 proc. emisji „transportowych”**.
- Nowsze szacunki, zgodnie z raportem Global Alliance for the Future of Food (GAFF) z 2022 r.⁶, mówią, że **za wytwarzaniem, transportowaniem i przechowywaniem żywności stoi ponad jedna trzecia całkowitej emisji dwutlenku węgla**.

Jakie działania możesz podjąć pracując w bibliotece?

Chcesz zmiany, ale boisz się rewolucji i zastanawiasz się, co powinno pójść na tzw. pierwszy ogień? Zaczynij od przyjrzenia się swojemu otoczeniu pod kątem oferowanych produktów spożywczych, a także swojemu podejściu do żywienia. W zasięgu masz głównie automaty z batonami i butelkowanymi napojami czy kantinę ze zróżnicowaną ofertą menu? Kupujesz czy przygotowujesz jedzenie do pracy? Gdzie robisz zakupy? Głównie w dyskontach czy odwiedzasz lokalny targ? Te odpowiedzi umożliwiają zidentyfikowanie obszarów wymagających potencjalnych zmian oraz ocenę, na ile te zmiany są możliwe do wprowadzenia.

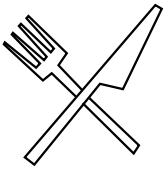
Przykłady

Czy jest w budynku biblioteki lub w jej pobliżu stołówka, restauracja lub kantyna? Jeśli tak, to świetnie! Już dziś możesz zapytać o dostępność opcji wegetariańskiej lub wegańskiej. Chodzi o Twoje zainteresowanie tematem. W końcu naszymi wyborami konsumenckimi też kreujemy podaż.

⁵ <https://grain.org/en/article/4357-food-and-climate-change-the-forgotten-link>, 2.06.2024

⁶ <https://futureoffood.org/>, 2.06.2024

Spróbuj rozszerzać swoją dietę o produkty roślinne. Nie oznacza to, że musisz w swoim życiu wprowadzać rewolucję, ale chodzi o zapoznanie się z innymi możliwościami i spróbowanie zmian małymi krokami, na przykład 1-2 wege dni w tygodni lub wybieranie wege dań w restauracji nieco częściej niż dotąd.

Zorientuj się, jaki zasób materiałów edukacyjnych ma biblioteka w zakresie zagadnień, takich jak dieta roślinna, współczesne uprawy i ich wpływ na klimat.

Pomyśl też o zamówieniu książek dotyczących założeń zero waste, a także o tematyce gospodarczo-społecznej. Zainwestuj w swoją wiedzę o wzorach konsumpcji bardziej przyjaznych dla klimatu. Ten temat jest szeroki, ponieważ dotyczy kupowania i korzystania z różnorodnych usług, w tym wspomnianej już diety, zakupów odzieżowych, korzystania z różnych form rozrywki, w tym turystyki.

WSKAZÓWKA

3R

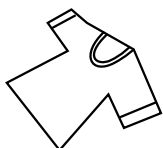
Na początku przyjrzyj się zasadzie **3R**, czyli: **Reduce, Reuse, Recycle** (tłum. **unikaj, używaj ponownie, utylizuj**), która pozwala wybrać i prowadzić zdrowy dla środowiska styl życia. Spróbuj też dowiedzieć się więcej o założeniach gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ).

**Zaprosz do biblioteki ekspertki i ekspertów.
Podyskutujcie z odwiedzającymi bibliotekę:**

- czym jest dla Was odpowiedzialny klimatycznie wybór konsumenta,
- jak rozumiecie zrównoważony rozwój,
- czy gospodarka musi produkować tyle odpadów i zwykłych śmieci,
- jak taka produkcja wpływa na klimat,
- jaki mamy na to wpływ jako jednostki.

Zadbaj o godne miejsce na półkach dla książek czy czasopism z drugiego obiegu. Zachęcaj czytelników, by dzielili się swoimi zbiorami. Wyeksponuj je! Nie masz już miejsca na półkach na książki z drugiego obiegu od odwiedzających? A może jest duży nacisk czytelniczek i czytelników na sprowadzanie nowości? Nie szkodzi! Drugi obieg można wprowadzać na różne sposoby. Jako 3w1, czyli promowanie czytelnictwa, zasady less waste oraz zacieśnianie społecznych relacji mogą posłużyć akcje typu „Wymień się z innym mołem książkowym”.

Zorganizuj akcję wymiany np. ubrań lub drobiazgów domowych. To dobra okazja do refleksji nad liczbą posiadanych rzeczy. Jeśli nie masz pewności, czy taka wymiana to dobry pomysł lub obawiasz się trudności organizacyjnych, zacznij od pójścia na kilka podobnych wydarzeń. Może się zainspirujesz lub pojawi się opcja współpracy Twojej biblioteki przy takiej inicjatywie? Takie spotkania i rozmowy z ludźmi często są impulsem do dalszego działania.

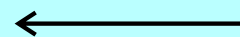
Obszar 2: Edukacja a klimat

Temat zmian klimatu i udziału w nich człowieka obejmuje dużą dziedzinę wiedzy. Dotyczy nie tylko zagadnień z obszaru nauk biologicznych, fizycznych, geograficznych, ale także wiedzy z zakresu kształtowania polityk, prawa, wymaga umiejętności analitycznych, ekonomicznych, a także społecznych.

Sporo tego, więc interdyscyplinarne i wielopoziomowe podejście jest nieuniknione.

Obecnie najmocniej wybrzmiewa głos, że o skutkach zmian klimatu, które mają charakter światowy, należy mówić w kontekście lokalnym, na bliskich ludziom przykładach. My się z tym zgadzamy i dlatego uważamy biblioteki za idealne miejsce na edukację klimatyczną. To biblioteki właśnie mają warunki do połączenia globalnej wiedzy i lokalnie działających instytucji poprzez pokazanie w soczewce problemów lokalnej społeczności.

GARŚĆ DANYCH:

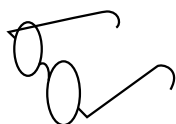
- Przeważającym źródłem wiedzy o zmianie klimatu, niezależnie od wieku, jest Internet⁷. Zaczyna się to zmieniać wraz z wprowadzaniem edukacji klimatycznej do szkół oraz intensyfikacją oferty edukacji nieformalnej.
- Zgodnie z raportem „Biblioteka jako miejsce działań dla klimatu” aktywnie działające biblioteki są gotowe, by pełnić **rolę lokalnych centrów edukacji klimatycznej i inicjować proklimatyczną zmianę w swoich miejscowościach**. Prawie trzy czwarte badanych bibliotek odpowiedziało, że widzi się w roli lokalnego lidera i centrum wydarzeń edukacyjnych⁸.

Jakie działania możesz podjąć pracując w bibliotece?

Zacznij od sprawdzenia, co biblioteka oferuje odwiedzającym w obszarze edukacji klimatycznej. Warto odpowiedzieć sobie na pytanie, jaka jest różnorodność prezentowanych tematów, czy dotycząca w jakiś sposób społeczności lokalnej.

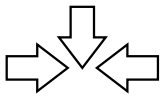
W celu wzmocnienia przekazu edukacyjnego lub uczynienia go bardziej interdyscyplinarnym, poznaj ofertę innych instytucji publicznych z sąsiedztwa. Zainspirowanie się działaniami może być zarówno kopalnią pomysłów, jak i dużym impulsem do działania.

Oprócz współpracy z innymi podmiotami instytucjonalnymi nawiązuj również współpracę z ekspertami i ekspertkami. Dopytuj ich o inne organizacje lub osoby merytoryczne do współpracy. Buduj bazę sprawdzonych kontaktów do specjalistów i specjalistek.

⁷ Badanie Kurowskiego i innych (2022)

⁸ https://www.bibliotekidlaklimatu.pl/wp-content/uploads/2023/09/Raport-z-badania-_Biblioteka-jako-miejsce-dzialan-

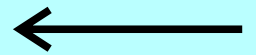

Spotkanie branżowe, konferencje, warsztaty, szkolenia – nie zawsze jest na nie czas i przestrzeń, ale nie warto z nich rezygnować. Udział w takich wydarzeniach pozwala na zestawienie swojej biblioteki z innymi – zastanowienie się, co robimy dobrze, a czego nam brakuje. Dodatkowo stwarza możliwość, by zainspirować się działaniami innych placówek w obszarze edukacji klimatycznej.

Obszar 3: Wiedza a klimat

Nie musisz być ekspertką czy ekspertem klimatycznym, ale do Twoich ważnych zadań może należeć kreowanie przestrzeni na zdobywanie wiedzy oraz wykorzystywanie swojego instytucjonalnego potencjału do edukowania innych i rozwiązywania lokalnych wyzwań.

GARŚĆ DANYCH:

- Zgodnie z wynikami badania Ziemia atakuje (2019)⁹ wiedza na temat zmian klimatycznych pozytywnie oddziałuje na gotowość do podejmowania różnorodnych działań, popierania rozwiązań oddziałujących systemowo – zdecydowana większość osób z dużą wiedzą, **prawie 90 proc., zgadza się na odejście od spalania paliw kopalnych i zastąpienie ich odnawialnymi źródłami energii**¹⁰.

Jakie działania możesz podjąć pracując w bibliotece?

W morzu obowiązków trudno wygospodarować czas na aktualizację wiedzy, a co dopiero na zapoznawanie się ze skomplikowanymi zagadnieniami po raz pierwszy. Spróbuj jednak poznać kilka podstawowych pojęć z zakresu wpływu człowieka na zmianę klimatu i aktywnie poszerzać swoją wiedzę. Jak to zrobić? Zdradzimy kilka prostych (i trochę bardziej wymagających) patentów.

⁹ <https://ziemianieatakuja.pl/>, 2.06.2024

¹⁰ M. Budziszewska, A. Świdarska, A. Wójcik, *Klimatyczne ABC, Co powstrzymuje nas przed przeciwdziałaniem zmianie klimatu?*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Styczeń 2021

1. Zastanów się czy odwiedzający bibliotekę podejmują tematy klimatyczne, a jeśli tak, to w jaki sposób.
2. Rozważ inicjowanie tematów klimatycznych z odwiedzającymi bibliotekę. Pytaj o to, co czytelnicy i czytelniczki myślą o aktualnie prezentowanym w mediach wyzwaniu klimatycznym, czy się interesują, czy uważają, że problem ich dotyczy.
3. Stwórz swój własny glosariusz. Gdy w mediach pojawia się jakieś pojęcie klimatyczne, którego nie rozumiesz, np. ślad węglowy, adaptacja do zmian klimatu, mitygacja, sprawiedliwa transformacja, zapisuj je i spróbuj potem o nim poczytać.

I zadanie dla bardziej zaawansowanych:

Wykorzystaj możliwości, jakie daje Twoje miejsce pracy, by dowiedzieć się, co w „klimatycznej trawie” piszczy. Przykładowo, przeczytaj jedną książkę o klimacie, zobacz, jaki volumen klimatyczny masz na półkach (i czy w ogóle go masz). Może warto wpisać w katalogu online zbiorów bibliotecznych hasło „adaptacja do zmian klimatu” i sięgnąć po pozycje, które się pojawią? To inwestycja w swój rozwój intelektualny i poszerzanie wiedzy o globalnych wyzwaniach współczesnego świata i osadzenia ich w lokalnym kontekście.

Zadania dla lubiących wyzwania:

ZADANIE 1.

Wyobraź sobie, że masz wyjaśnić komuś, co składa się na indywidualny ślad węglowy lub ukazać różnice między ekologią a klimatem. Przygotuj sobie taką wypowiedź. Rozwijaj swoją wiedzę. Bądź przykładem dla czytelników i czytelniczek Twojej biblioteki.

ZADANIE 2.

Zrób rozeznanie w ekspertach i ekspertkach klimatycznych – kto wypowiada się w mediach, w jakim zakresie merytorycznym, kto występuje na konferencjach klimatycznych itp.

ZADANIE 3.

Zastanów się, jak zorganizować w bibliotece debatę o klimacie. Stwórz listę panelistów i panelistek. Wybierz potencjalne tematy do rozmowy.

ZADANIE 4.

Jeśli nie debata z ekspertkami i ekspertami, to może zorganizujesz lokalny dialog? Porozmawiaj z mieszkankami i mieszkańcami miejscowości o jakości ich życia, o najbliższym otoczeniu i o tym, co się zmieniło. Spróbujcie namierzyć te lokalne problemy, które łączą się ze zmianą klimatu i o nich podyskutujcie.

Obszar 4. Postawy a klimat

Jakie działania możesz podjąć pracując w bibliotece?

Jak zmieniać świat wokół na lepsze i angażować do tego innych? Zaczynaj od proaktywnej postawy w rozwoju wiedzy. Zainteresuj się, jakie są największe problemy klimatyczne na świecie i jakie proponuje się dla nich rozwiązania. Zestaw je z wyzwaniem klimatycznych, z jakimi zmagają się społeczność lokalna. Do trafnej ich diagnozy kluczowym czynnikiem jest poznanie swojego otoczenia. Zastanów się:

Wykorzystaj znajomość lokalnych problemów w połączeniu ze ścieżką dostępu do ich rozwiązań. Szczególnie, gdy chodzi o działania proklimatyczne, np. lokalne działanie na rzecz wyboru odnawialnych źródeł energii.

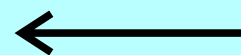

Zaczynaj od rozmowy z innymi osobami z Twojego otoczenia. Stawiaj pytania o klimat i mów, o swoich pomysłach na wydarzenia. Może okazać się, że jest więcej osób, które myślą podobnie i wspólnie z innymi podmiotami edukacyjno-informacyjnymi zainicjujesz warsztaty o tematyce klimatycznej dla społeczności lokalnej.

Obszar 5: Zachowania i nawyki a klimat

Suma codziennych małych nawyków „robi różnicę”. W przypadku ograniczania naszego wpływu na zmianę klimatu również nie pozostaje bez znaczenia to, jakie wybory podejmujesz na co dzień, w jaki sposób docierasz do pracy, czy oszczędzasz zasoby, jak organizujesz sobie codzienną pracę, a także zawodowe wydarzenia.

GARŚĆ DANYCH:

- Za około jedną piątą emisji w Unii Europejskiej odpowiada transport drogowy. Głównym źródłem zanieczyszczeń są **samochody osobowe, stanowią 60,6 proc. wszystkich emisji CO₂** transportu drogowego w Europie¹¹.
- W Polsce **sektor transportu odpowiada za blisko jedną czwartą emisji gazów cieplarnianych**. A wraz z emisjami z urządzeń grzewczych, które niechlubnie przodują w tym temacie, należą do głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza w naszym kraju¹².

Jakie działania możesz podjąć pracując w bibliotece?

Zwróć uwagę na to, jakie środki czystości są używane do sprzątania w Twojej bibliotece. Czy produkowane są na bazie naturalnych składników? Czy mają opakowania z recyklingu? Jeśli nie, zaproponuj inne rozwiązania, bardziej ekologiczne, ale w podobnej cenie.

Kolejny temat – plastik w bibliotece. Popatrz na placówkę pod tym kątem. Ile go jest? Dużo mało? Gdzie występuje? Czy baniak z wodą jest konieczny, skoro woda z kranu nadaje się do picia?

¹¹https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2019/4/story/20190313ST031218/20190313ST031218_pl.pdf, Europejska Agencja Środowiskowa, 1.06.2024

¹² <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/transport-eea-pas-fppe-pspa-emisje-zanieczyszczenia-elektromobilnosc-10879.html>, 1.06.2024 Europejska Agencja Środowiskowa,

Zmiana zaczyna się od zauważenia problemu. Dobrym sposobem na to, by żyć bardziej proklimatycznie, jest spojrzenie na swoje nawyki w bardziej kompleksowy sposób. Z jednej strony sprawdzasz poziom smogu i segregujesz śmieci, ale z drugiej nie bardzo dostrzegasz znaczenie takich kwestii, jak skład środków czystości czy zmniejszanie cyfrowego śladu węglowego. A chodzi o to, aby to dostrzec i spróbować zmienić nie naraz i w ciągu tygodnia, ale krok po kroku i trwale.

Wygaszanie ekranu, wyłączanie listwy do której są połączone urządzenia, ograniczanie dużych transferów danych, mówiąc ogólnie zmniejszenie zużycia energii przez sprzęt to działania, które można podejmować, by zmniejszać cyfrowy ślad węglowy w bibliotece, czyli negatywny wpływ działania cyfrowego na środowisko.

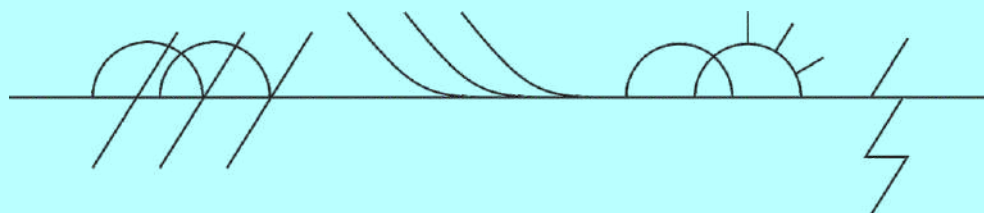
Poczytaj o możliwości redukcji cyfrowego śladu węglowego podczas korzystania ze sprzętów elektronicznych. Twoja praca coraz bardziej się cyfryzuje i bazuje na katalogach i aplikacjach czy innych usługach online.

Dowiedz się o parametrach internetu w bibliotece. Może jest możliwość jego zmiany na bardziej zrównoważone rozwiązania jak np. światłowód, który zużywa mniej energii i w przeciwieństwie do starszych rodzajów sieci jest projektowany z myślą o obniżaniu emitowania do atmosfery gazów cieplarnianych.

Oszczędne gospodarowanie zasobami cyfrowymi, w tym wyłączenie sprzętu i wybieranie technologii opartych na zrównoważonych ustawieniach np. przy streamingu czy pobieraniu danych oraz organizacja pracy (praca na cyfrowym katalogu, konfiguracja komputera, dbanie o niskie zużycie energii przy stanowiskach komputerowych) to wszystko obszary, gdzie można wprowadzić bardziej proklimatyczne nawyki.

Wykorzystywanie dostępnych zasobów nawet tak zwyczajnych jak woda w kranie ma kluczowe znaczenie dla budowania dobrych i przyjaznych dla środowiska nawyków. Podobny mechanizm działa w kwestii oszczędzania prądu w miejscu pracy.

ZAKOŃCZENIE

Mamy nadzieję, że lektura naszego przewodnika zainspirowała Cię do działania, ale przede wszystkim ukazała, jak drobnymi często krokami możemy wszyscy wpływać na spowolnienie zmian klimatycznych. Nie potrzeba wiele wysiłku, aby dokonywać zmian. Przede wszystkim w świadomości innych. A biblioteka jest do tego doskonałym miejscem.

Gdy popatrzysz na swoje stanowisko pracy jako na rodzaj misji do spełnienia, łatwiej będzie Ci zaangażować społeczność skupioną wokół Twojej biblioteki w działania proklimatyczne.

I tego Ci, droga Bibliotekarko i drogi Bibliotekarzu, życzymy!

Trzymamy mocno kciuki za Ciebie i Twoją społeczność.

Pozdrawiamy serdecznie,
Zespół FRŚI

BIBLIOTEKI dla klimatu

Przewodnik powstał w ramach projektu Biblioteki dla klimatu Fundacji FRSI.

Opracowanie merytoryczne: Alicja Piekarz & Zespół FRSI
Redakcja i korekta: Małgorzata Rodak
Projekt graficzny i skład: Ola Andrzejewska, Megi Malinowska

projekt finansowany przez:

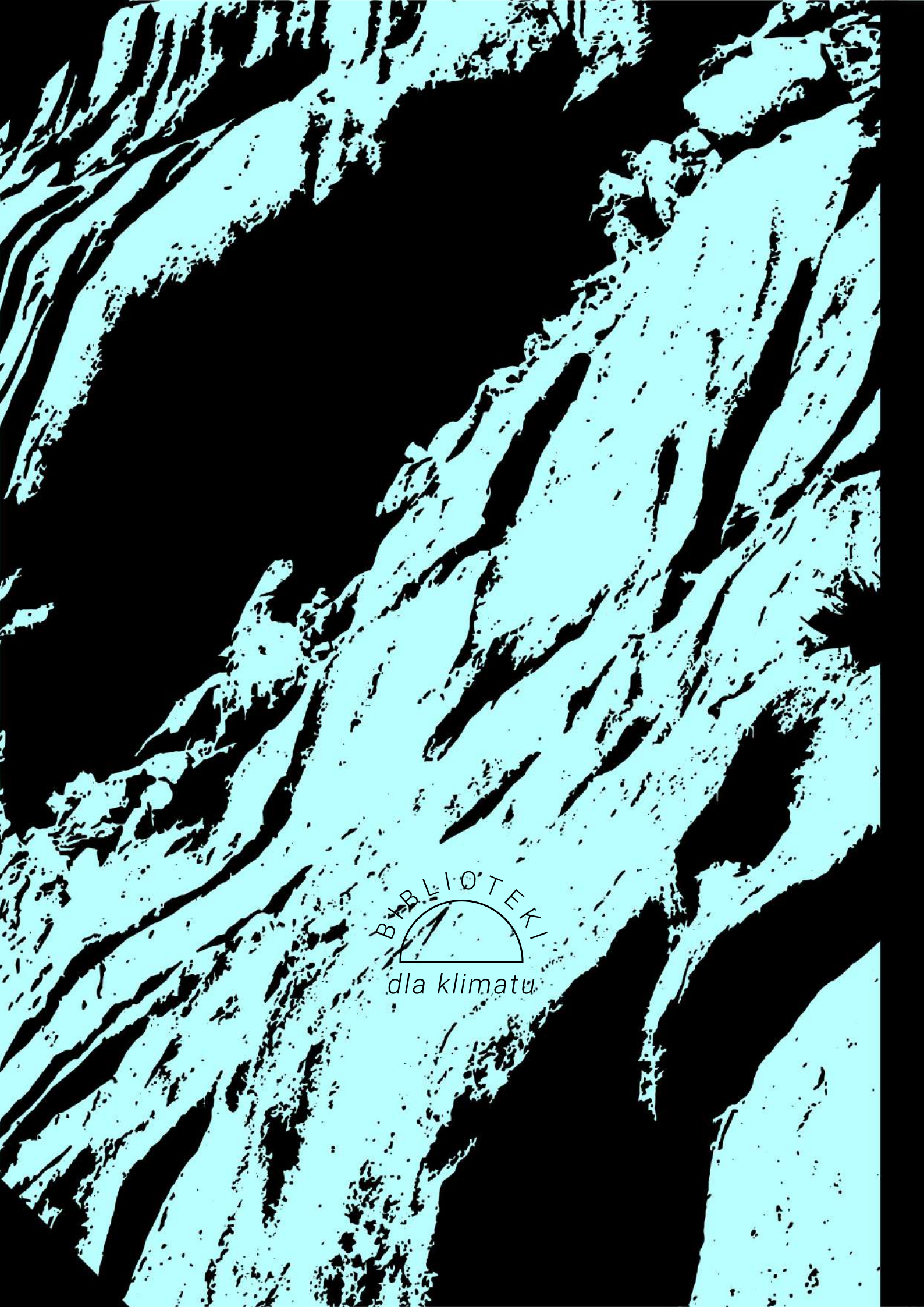
realizuje

FRSI

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

Program Rozwoju Bibliotek wspiera tysiące bibliotek publicznych w całej Polsce w pełnieniu roli lokalnych centrów aktywności społecznej. W takich placówkach ludzie spotykają się, rozwijają swoje zainteresowania, zdobywają nowe umiejętności i wspólnie działają. Program Rozwoju Bibliotek to przedsięwzięcie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, prowadzone przez Fundację Rozwoju Społeczstwa Informacyjnego. W latach 2009-2015 było realizowane w ramach partnerstwa z Fundacją Bill i Melindy Gatesów.

BIBLIOTEKI
dla klimatu